

Тетяна ЯХНО, Зоряна ЩЕРБАТА

АТ НА²А ЕДА-І О ДІ ЧАОАІ А² НОДАОАА²×І І АІ І АВОІ АДНОАА:
І ДЕЕЕААЕ АЕВ ОЕДА-І Е

Досліджено взаємодію найбільш відомих пар стратегічних партнерів. Емпірично доведено, що співпраця між країнами приносить додатковий прибуток для кожної з них. Здійснено дослідження залежності показників товарообороту та ВВП. Також представлені рекомендації для стабілізації макроекономічної політики України.

A cooperation of the most famous strategic partners is theoretically tested in the article. The empirical evidences that cooperation between countries leads to additional benefit for each countries are proven. The empirical testing of external trade and GDP dependence is done. Also the recommendations for stabilization of macroeconomic policy in Ukraine are given.

У сучасному глобальному світі жодна країна не може існувати відокремлено від інших та самостійно забезпечувати свої національні інтереси і, як наслідок, виникає об'єктивна необхідність у стратегічному партнерстві та регіональних об'єднаннях. Україна не є винятком, адже макроекономічна дестабілізація, що огорнула весь світ, вимагає від уряду країни рішучих дій, спрямованих на наповнення державного бюджету та покращення добробуту населення. Саме тому в умовах світової фінансової кризи особливої уваги заслуговує дослідження яскравих прикладів розбудови відносин стратегічного партнерства інших країн.

Варто зазначити, що аналізом стратегічного партнерства між різними країнами займалися такі вітчизняні науковці, як О. Полторацький [1], І. Гуцуляк [2], О. Знахоренко [3], О. Моцик [4], Б. Тарасюк [5], Г. Чернявський [6] та багато інших. Серед іноземних дослідників можна виділити І. Фергасона [7], В. Купера [8], М. Ібарру, Дж. Конца [9] та ін.

У своїх публікаціях автори наводять приклади пар стратегічних партнерів, співпраця яких приносить їм надзвичайно великі переваги, оскільки обсяги зовнішньої торгівлі між ними сягають десятків, а то й сотень мільярдів доларів щороку.

На сучасному етапі більшість науковців наголошують на тому, що основними стратегічними партнерами України є 19 держав, проте невідомі принципи відбору таких партнерських взаємовідносин. Тому, на нашу думку, у вітчизняній літературі недостатньо уваги приділено аналізу діяльності найбільш відомих пар стратегічних партнерів з метою набуття досвіду для розвитку українських відносин у цьому напрямку.

Мета статті – проведення емпіричного аналізу для виявлення впливу двостороннього співробітництва на економічний розвиток кожної з країн.

Яскравим прикладом проявів стратегічного партнерства між країнами можна назвати торговельно-економічне співробітництво між Китаєм та Росією. Ці дві країни являються величезними світовими державами, які володіють багатими природними та людськими ресурсами. На протязі всього свого існування вони сприймали одне одного в якості вигідних торговельних партнерів, а за останні декілька років спостерігається збільшення товарообороту між двома країнами. Для прикладу, в 2008 р. у порівнянні з 2007 р. він збільшився на 38,6% та становив 55,9 млрд. дол. США. Варто зазначити, що Китай являється другим після ЄС торговельним партнером Росії. У зовнішній торгівлі між країнами спостерігається від'ємне сальдо у розмірі 13,6 млрд. дол. США – це найбільший торговельний дефіцит серед країн, з якими співпрацює Росія. Незважаючи на це, Китай та Росія до 2010 р. мають намір збільшити обсяги двосторонньої торгівлі до 60–80 млрд. дол. США [10].

Основною продукцією, що постачаються з Китаю на російський ринок, є машинотехнічна – її частка в російському імпорті становить 30,5% та досягнула вартості до 8,7 млрд. дол. США. Також Китай експортує в Росію автомобілі та інші види транспорту, чорні метали, одяг, іграшки та ін. Основними статтями російського експорту до Китаю є нафта, деревина, хімічна продукція, високотехнологічні послуги та ін [11].

Високого рівня розвитку досягли відносини між РФ та КНР у гуманітарній сфері. За словами А. Жукова, Росія підготувала проект співпраці з Китаєм на 2009–2012 рр., який повинен забезпечити поглиблення відносин між навчальними закладами, зростання академічних обмінів між країнами, взаємне вивчення мов, культур та традицій народів. За підрахунками А. Жукова, в 2008 р. у російських вузах навчалася понад 20 тис. китайських громадян. В тому числі за рахунок коштів державного бюджету – більш як 500 [12]. Якщо говорити про зацікавленість сторін у співпраці, то тут переваги очевидні (рис. 1):

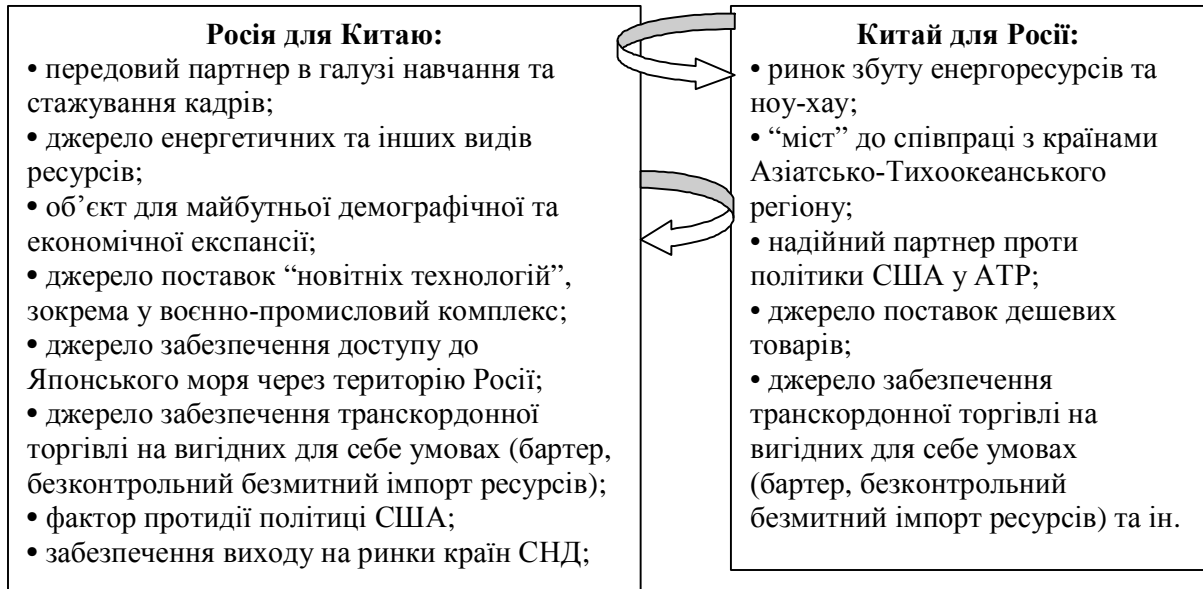

Рис. 1. Інтереси двосторонньої співпраці між Росією та Китаєм

Джерело: побудовано за [13].

Перш за все, Росія цікавить Китай як джерело енергетичних та інших видів ресурсів, а також є об'єктом для майбутньої демографічної та економічної експансії. Що ж стосується Росії, то Китай для цієї держави передусім є "мостом" до співпраці з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, а вже потім ринком збуту енергоресурсів та ноу-хау.

Емпірично доведено, що збільшення товарообороту між країнами позитивно впливає на зростання ВВП Китаю (1). У дослідженні використані показники статистичного щорічника International Finance Statistic [14] (показники очищено від сезонності та прологарифмовано):

ZTO_SA – зовнішньоторговельний оборот Росії з Китаєм, млн. дол. США; GDP_CH_SA – ВВП Китаю, млн. дол. США:

$$GDP\_CH\_SA = 0.44 + 0.08 * ZTO\_SA + 0.87 * GDP\_CH\_SA_{t-1} \quad (1)$$

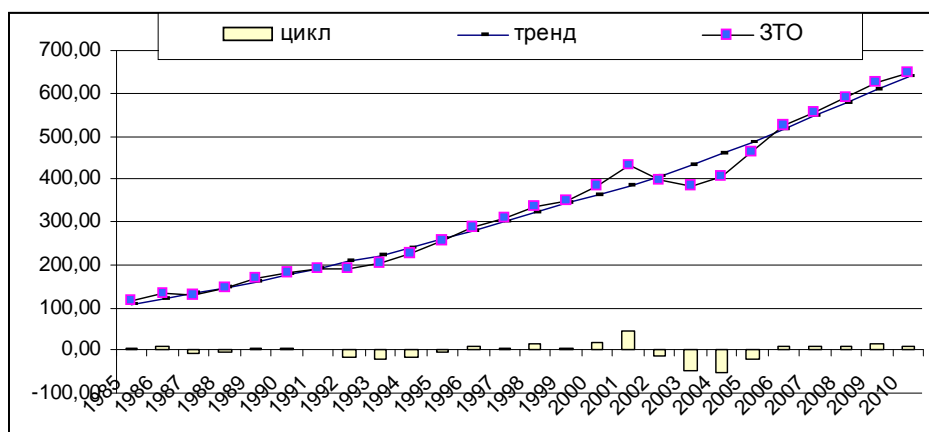
(2.739**)   (3.405**)   (20.759*)
R² = 0,98   DW = 2,19

Отже, результати емпіричного дослідження показали, що зростання зовнішньоторговельного обороту між Росією та Китаєм на 1% приводить до збільшення ВВП Китаю на 0,08%. Результати можна прийняти на рівні статистичної значущості 95%. Про адекватність отриманих результатів свідчить показник Дарбін-Уотсон, який перебуває в межах від 1,5 до 2,5, а показник R² становить 0,98, з чого можна зробити висновок про тісний зв'язок між змінними.

Варто зазначити, що світова фінансова криза, що охопила увесь світ, не могла не вплинути на російсько-китайські відносини. Проте не можна стверджувати про зменшення обсягів виробництва або про зниження експорту в Росію з Китаю, оскільки відносно одних товарів зафіксований високий рівень зростання показників, а відносно інших – спад. Наприклад, внаслідок фінансової дестабілізації знизилися ціни на металургійну продукцію: мідь, алюміній, свинець та цинк. Проте, незважаючи на зниження темпів росту торгівельно-економічного співробітництва між КНР та РФ через негативний вплив світової фінансової кризи, металургійна галузь Китаю залишається перспективною сферою для розвитку ділового співробітництва між двома країнами [15].

"Унікальним партнерством" називають відносини найбільших в світі торговельних партнерів – Канади і США. Починаючи з 1946 року, Канада – провідний ринок для експорту товарів зі США [16]. Канадо-американський товарооборот – найбільший у світі – становить більш як 1 млрд. дол. щодня [17]. Канада – це більший ринок збуту американських товарів, ніж 27 країн ЄС разом узятих, чис населення у 15 разів перевищує канадське [18]. Варто зазначити, що ВВП Канади більш як удесятеро менше від ВВП США, але ця диспропорція не викликає побоювань у Канади, адже переваги від економічної взаємодії, що будується на однакових ринкових підходах, за принципом взаємної довіри, прозорості та передбачуваності поведінки партнера, величезні. Головна складова їх відносин – це довгострокове співробітництво і повага один до одного. Іншим важливим аспектом відносин між США й Канадою є прозорість економіки в обох країнах. Канадці завжди в курсі того, що відбувається у США, і навпаки. Вони прекрасно розуміють, що США не прагне будь-якими способами впливати на їхню внутрішню та зовнішню політику, а лише намагаються підтримувати дружні відносини [16].

Між США, Канадою та Мексикою у 1994 р. підписано Північноамериканський Договір Безмитної Торгівлі (NAFTA). Із часу заснування зазначеної організації двостороння торгівля товарами між США та Канадою зростає приблизно на 265%, створюючи багато нових перспектив для співпраці [18]. На даний момент Канада – найбільший торговельний партнер США. За 2008 р. обсяги зовнішньої торгівлі товарами між США та Канадою досягнули більш як 600 млрд. дол. США [19] і з кожним роком мають тенденцію до зростання. Торгівля з Канадою складає 16,6% від загальних обсягів торгівлі товарами у США, що свідчить про пріоритетний напрямок двосторонньої співпраці. А за допомогою ретроспективного аналізу, який здійснений у пакеті Eviews, можемо спрогнозувати, що у 2010 р. зовнішньоторговельний оборот між двома країнами становитиме 648 млрд. дол. США (рис. 2).

Рис. 2. Прогнозне значення обсягів зовнішньої торгівлі між США та Канадою на 2010 р. (млрд. дол. США)

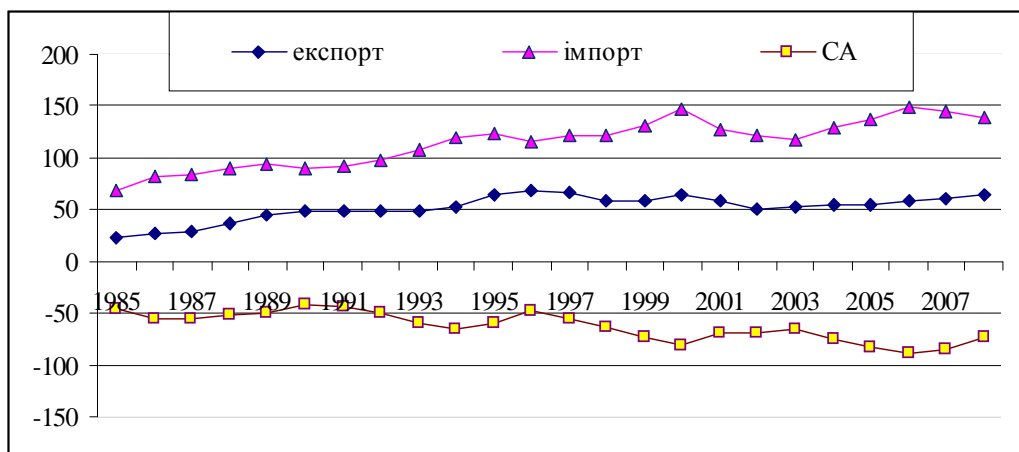
Джерело: побудовано за [19].

Крім того, між США та Канадою простежуються найбільші у світі інвестиційні потоки. США – найбільший іноземний інвестор Канади. За станом на кінець 2008 року обсяг іноземних інвестицій із США у Канаду досягнув 228 млрд. дол. США, або приблизно 59% від загальних інвестицій, залучених у Канаді [9, с. 32]. Американські інвестиції передусім спрямовані у такі галузі, як добувна, нафтопереробна, хімічна, машинобудівна, транспортна промисловості, а також у фінансові активи. Канада, у свою чергу, – п'ятий найбільший іноземний інвестор США [18]. На кінець 2008 р. Центр американської торгівлі оцінив, що обсяги канадських інвестицій у США становили 222 млрд. дол. США [9, с.34]. Канадські інвестиції в основному зосереджені у таких сферах, як фінансова, страхова, виробнича, банківська, інформаційна, роздрібна торгівля та інші [18].

Сьогодні Канада і США сповідують однакові політично-економічні цінності, належать до одних і тих самих союзів та об'єднань ("Велика вісімка", НАТО, ОЕСР, "Велика двадцятка" і т. д.) і представляють єдину північноамериканську англосовну цивілізацію [16]. Відносини між двома країнами не тільки теоретично підпадають під усі критерії якісного стратегічного партнерства, але й на практиці приносять реальні результати, що проявляються у двосторонніх інвестиційних потоках, зростання зовнішньоторговельного обороту та ВВП, підтримці військової безпеки та спільних науково-технічних проєктів.

Іншим прикладом якісного стратегічного партнерства не тільки в економічному, але й у військовому плані можна назвати відносини між США та Японією. Це дві потужні економічні сили, які становлять 40% світового ВВП та здатні вплинути на всю світову економіку. Економічна співпраця між двома країнами – надзвичайно важлива та взаємовигідна. Дві економіки об'єднані через торгівлю в товарах і послугах – це величезні ринки для експорту один одного та важливі джерела імпорту. Крім того, Японія і США поєднані через потоки капіталу, оскільки Японія є найбільшим джерелом фінансування американського державного боргу і вірогідно залишатиметься ним і надалі. Водночас Японія – істотне джерело прямих та портфельних інвестицій у США [8, с. 1]. Варто зазначити, що обсяги японських ПІІ у економіку США збільшилися на 29,1 млрд. дол. США у порівнянні із попереднім роком і у 2008 р. становили 260 млрд. дол. США. Японські інвестиції в основному спрямовані у промисловість, також зростання надходжень спостерігається у виробничій, хімічній, фінансовій (за винятком банків) та страховій сферах, а також у оптовій торгівлі [9, с. 29]. У свою чергу, обсяг американських інвестицій у японську економіку зменшилися на 2,7% у порівнянні з попереднім роком і у 2008 р. становив 79,23 млрд. дол. США. Найбільш відчутне зменшення американських інвестицій спостерігається у фінансовій та страховій сферах [9, с. 24], що безпосередньо пов'язано із світовою фінансовою кризою. Іншими пріоритетними галузями для американських інвестицій залишаються оптова торгівля, виробнича та інформаційна сфери, холдингові компанії, комп'ютерні технології та ін.

На сьогоднішній день співпраця між двома країнами охоплює вирішення широкого кола проблем стратегічного характеру, серед яких – загальна зовнішня політика США, економічне співробітництво, торгівля, фінанси, протиракетна оборона, регіональна безпека та ін. Проте протягом багатьох років у американсько-японській торгівлі спостерігається від'ємне сальдо (рис. 3).

Рис. 3. Обсяги зовнішньої торгівлі між США та Японією у період 1985–2008 рр. (млрд. дол. США)

Джерело: побудовано за [19].

Отже, у 2008 р. торговельний дефіцит склав понад 74 млрд. дол. США – це на 10,2 млрд. дол. США менше, ніж у попередньому році.

Варто зазначити, що американсько-японські економічні відносини за всіма параметрам відповідають якісному рівню стратегічного партнерства і являються для обох країн життєво важливою умовою функціонування на міжнародній арені. Японія є четвертим найбільшим американським експортним ринком, поступаючись лише Канаді, Мексиці та Китаю, а також одним з найбільших інвесторів у американську економіку. Саме тому Американсько-японська рада по створенню бізнесу та Американська торгова палата у Японії докладатимуть зусиль для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі між двома країнами.

Підсумовуючи зазначимо, що уряду нашої країни необхідно зважати на зарубіжний досвід у здійсненні своєї зовнішньої політики в період макроекономічної дестабілізації. Перш за все потрібно визначити, відносини з якими із 19 стратегічних партнерів України дійсно пріоритетні і що саме дає нам ця пріоритетність. І тільки тоді, коли ці стосунки дійсно виявляться прибутковими для нашої

держави, можна стверджувати про їхню стратегічність. Аналіз найбільш відомих пар стратегічних партнерів підтвердив, що країни дійсно можуть торгувати з користю для своєї економіки. У випадку України така гіпотеза не справджується, адже зазвичай наша держава стає лише ринком збуту імпортованих товарів, пригнічуючи таким чином національного товаровиробника.

У розпал світової економічної кризи необхідними завданнями мають стати консолідовані дії уряду, спрямовані на розвиток вітчизняної економіки. Тому перспективами подальших досліджень буде аналіз відносин найбільш відомих стратегічних партнерів з метою набуття досвіду здійснення зовнішньої політики у цих країнах.

Література

1. Полторацький О. Особливий випадок співпраці. Євроатлантичний вимір стратегічного партнерства Україна-Польща: досвід, проблеми, перспективи // *Політика і час: Україна в міжнародних відносинах*. – 2005. – № 1. – С. 7–16.
2. Гуцуляк І. Курс на подвійне лідерство, або еволюція політичного виміру польсько-українського стратегічного партнерства // *Політика і час*. – 2007. – № 7. – С. 37–40.
3. Знахоренко О. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: державно-політичний та військовий аспекти // *Людина і політика*. – 2004. – № 3. – С. 29–40.
4. Моцик О. Україна і Польща – стратегічні партнери // *Політика і час*. – 2006. – № 5. – С. 3–8.
5. Тарасюк Б. 15 років власної міжнародної політики // *Політика і час*. – 2006. – № 9. – С. 8–10.
6. Чернявський Г. Україна-Італія: п'ятнадцять років співробітництва // *Політика і час*. – 2007. – № 1. – С. 24–27.
7. Ferguson I. *United States-Canada Trade and Economic Relationship* // *CRS Report for Congress*. – 2007. – № 5. – P. 1–34.
8. Cooper W. *U.S.-Japan Economic Relations: Significance, Prospects, and Policy Options* // *Congressional Research Service*. – 2007. – № 8. – P. 1–28.
9. Ibarra M., Koncz J. *Direct Investment Positions for 2008* // *Survey of current business*. – 2009. – № 8. – P. 20–34.
10. *Trade relations between China and Russia*. – 2009. – № 7. – Електронний ресурс: <http://ru.reuters.com>.
11. Грозовский Б. У России торговый дефицит с Китаем. Год "большого скачка" китайского экспорта. – 2008. – Електронний ресурс: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1201277220>.
12. Россия и Китай вышли на пик двусторонних отношений // *Новая политика*. – 2008. – 27 октяб. – Електронний ресурс: <http://www.novopol.ru>.
13. Сыринский Р. Китай выходит на постсоветское пространство. – 2009. – Електронний ресурс: <http://glavred.info/archive/2009/05/27/145606-6.html>.
14. *International Finance Statistic* – Електронний ресурс: <http://www.imfstatistics.org/imf/>.
15. Акылбаева Ш. Возможности Торгово-промышленной палаты в содействии металлоторговле на рынке Китая – Електронний ресурс: <http://www.atpp.marketcenter.ru/content/download.asp?r=17758>.
16. Чалий В. США–Канада: корисний досвід асиметричних відносин // *Дзеркало тижня*. – 2002. – № 32. – Електронний ресурс: <http://www.dt.ua>.
17. Перепелица Г. Як жити, відрізняючись, але в гармонії // *Політика і час*. – 2002. – № 4. – С. 50–64.